

The Prevalence and Perception of Marijuana Use among Full-time Slovak University Students in Relation to Their Socio-economic Determinants

GAVUROVÁ, B.¹, KORÓNY, S.², BARTÁK, M.³

¹Faculty of Economics, Technical University of Košice, Slovak Republic

²Institute of Economic Sciences, Faculty of Economics, Matej Bel University, Banská Bystrica, Slovak Republic

³Department of Addictology, First Faculty of Medicine, Charles University and General University Hospital in Prague, Czech Republic

Citation: Gavurová, B., Koróny, S., Barták, M. (2017). Prevalencia užívania marihuany a názory na jej užívanie u slovenských vysokoškolských študentov denného štúdia vo vzťahu k ich socio-ekonomickým determinantom. *Adiktologie*, 17(3), 184–197.

BACKGROUND: The use of drugs is considered one of the serious social problems. **OBJECTIVES:** The aim of this paper is to measure the level and type of influence of selected socio-economic variables on the use of marijuana and opinions about related risks among Slovak university students.

METHODS: The data set was obtained on the basis of a questionnaire survey. The data collection took place between 12/2015 and 02/2016. Approximately 90% of the questionnaires were completed in electronic form. The data was analysed using contingency tables. **SAMPLE:** 748 full-time students at Slovak universities (290 males and 458 females). **RESULTS:** The gender of the student was found to be the relatively strongest determinant of those that were studied. The female students showed a significantly lower prevalence of marijuana use and were also less likely to underestimate the risks of its use in comparison to the male

students. The second most important determinant was the type of faculty; medicine-related faculties showed different results in comparison with other faculties. Students at these faculties showed a significantly lower prevalence of marijuana use and were more prudent regarding the risks posed by its use. The effect of the length of study on the students' views on the occasional and regular use of marijuana ranked third in terms of its significance. Students in master's study programmes had a greater awareness of the risks of marijuana use in comparison with bachelor's-level students. The impact of other socio-economic variables was relatively lower or negligible. **CONCLUSIONS:** The protective factors of risk of marijuana use and views of the risks are associated with female gender, medicine-related study programmes, studies at master's level, and a complete family background.

KEY WORDS: MARIJUANA USE – ATTITUDES – UNIVERSITY STUDENTS – SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS – SLOVAKIA

Submitted: 3 / MARCH / 2017

Accepted: 17 / JULY / 2017

Grant support: Institutional support was provided by Charles University, Programme Progres No. Q06/LF1.

Address for correspondence: Beáta Gavurová, Ph.D., MBA / beata.gavurova@tuke.sk / Faculty of Economics, Technical University of Košice, Némcovej 32, 040 01 Košice, Slovenská republika

Prevalencia užívania marihuany a názory na jej užívanie u slovenských vysokoškolských študentov denného štúdia vo vzťahu k ich socio-ekonomickým determinantom

GAVUROVÁ, B.¹, KORÓNY, S.², BARTÁK, M.³

¹ Ekonomická fakulta, Technická univerzita v Košiciach, Slovenská republika

² Inštitút ekonomických vied, Ekonomická fakulta UMB, Banská Bystrica, Slovenská republika

³ Klinika adiktologie, 1. Lékařská fakulta, Univerzita Karlova a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze

Citace: Gavurová, B., Koróny, S., Barták, M. (2017). Prevalencia užívania marihuany a názory na jej užívanie u slovenských vysokoškolských študentov denného štúdia vo vzťahu k ich socio-ekonomickým determinantom. *Adiktologie*, 17(3), 184–197.

VÝCHODISKÁ: Užívanie drog je považované za jeden z najzávažnejších celospoločenských problémov. **CIELE:** Cieľom príspevku bolo na základe vybraných výsledkov primárneho výskumu zistiť mieru a druh vplyvu vybraných socio-ekonomických premenných na užívanie marihuany a názory na riziká spojené s jej užívaním u slovenských vysokoškolských študentov. **METÓDY:** Súbor dát bol získaný dotazníkovým zberom, ktorý prebiehal od decembra 2015 do konca februára 2016. Približne 90 % dotazníkov bolo vyplnených v elektronickej forme, ostatné boli písomne vyplnené. Dáta boli analyzované pomocou kontingenčných tabuliek. **SÚBOR:** Výskumný súbor tvorilo 748 študentov (290 mužov a 458 žien) denného štúdia na slovenských vysokých školách. **VÝSLEDKY:** Zo skúmaných determinantov relatívne najväčší vplyv má pohlavie študenta. Ženy študentky majú významne nižšiu prevalenciu v užívaní marihuany a sú aj opatrnejšie v názoroch na rizi-

ká jej užívania. Druhý v poradí najviac významný determinant predstavuje zdravotnícky typ fakulty (lekárska, farmaceutická alebo veterinárna) v porovnaní s ostatnými fakultami. Študenti zdravotnícky orientovaných fakúlt majú významne nižšiu prevalenciu v užívaní marihuany a sú aj opatrnejší v názoroch na riziká jej užívania. Tretí v poradí je vplyv stupňa štúdia v názore na príležitostné a pravidelné užívanie marihuany. Študenti magisterského stupňa štúdia sú opatrnejší v názoroch na riziká užívania marihuany v porovnaní so študentmi bakalárskeho stupňa štúdia. **ZÁVERY:** Pozitívny vplyv na riziko užívania marihuany a názory na riziká spojené s jej užívaním pre slovenských vysokoškolských študentov denného štúdia má z hľadiska ochrany pred ňou ženské pohlavie, štúdium na zdravotnícky orientovaných fakultách, magisterský stupeň štúdia a úplná rodina študenta.

KLÍČOVÁ SLOVA: MARIHUANA – UŽÍVANIE – POSTOJE – VYSOKOŠKOLSKÍ ŠTUDENTI – SOCIÁLNO-EKONOMICKÉ CHARAKTERISTIKY – SLOVENSKO

Došlo do redakcie: 3 / BŘEZEN / 2017

Přijato k tisku: 17 / ČERVENEC / 2017

Grantová podpora: Tento článok byl podpořen institucionálním programem podpory Progres č. Q06/LF1.

Korespondenční adresa: doc. Ing. Beáta Gavurová, Ph.D., MBA / beata.gavurova@tuke.sk / Ekonomická fakulta, Technická univerzita v Košiciach, Nĕmcovej 32, 040 01 Košice, Slovenská republika

● 1 VÝCHODISKÁ

V posledných rokoch pozorujeme narastajúci trend užívania psychoaktívnych látok vrátane kombinácie nelegálnych látok s legálnymi. Výrazne negatívnym javom v tomto procese je užívanie drog čoraz mladšou populáciou – adolescentmi a mladšími dospelými (od 19 rokov). Aj keď celoeurópsky trend vypovedá o permanentnom rozvoji aktívnej protidrogovej liečby, pretrvávajú medzi krajinami v prevencii a v liečbe výrazné disparity prameniace predovšetkým z rozdielnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti, ako aj z prístupu k intervenčným aktivitám, k ich financovaniu a z ďalších podpôr (Gavurová, 2016). Drogová závislosť má výrazne negatívne ekonomické a sociálne dopady nielen pre jednotlivca, ale aj pre zdravotný a sociálny systém krajiny. V súčasnosti je populáciou využívané omnoho širšie spektrum omamných látok, ako bolo v minulosti. Aj typ užívania drog je rôznorodý – od bežného užívania, kopírujúceho individuálne vzory, až po experimentálny, resp. obvyklý, vyvolávajúci silnú dlhodobú závislosť. Súvisí to aj s formami užitia drog a jej typmi (injekčné aplikácie, cenová nákladnosť a pod.). Napr. prevalencia užívania marihuany je asi pätnásobne vyššia než u iných látok. Viac ako 88 miliónov dospelých populácie (resp. viac ako štvrtina populácie vo veku od 15–64 rokov) v EÚ užilo počas svojho života nelegálnu drogu (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016). Užívanie drog v EÚ je zároveň aj rodovo diferencované (Meil et al., 2016; Melchior et al. 2008), častejšie je hlásené v mužskej populácii (54,3 miliónov) oproti ženám (34,8 miliónov). Najčastejšie užívanou drogou je marihuana (51,5 miliónov mužov a 32,4 miliónov žien). Oproti týmto hodnotám je evidované celoživotné užívanie iných druhov drog v oveľa nižšej miere (kokaínu: 11,9 miliónov mužov a 5,3 miliónov žien, MDMA: 9,1 miliónov mužov a 3,9 miliónov žien, amfetamínov: 8,3 miliónov mužov a 3,8 miliónov žien). Medzi krajinami existujú výrazné rozdiely aj v celoživotnom užívaní marihuany. Napr. Francúzsko vykazuje celoživotné užívanie marihuany u štyroch z desiatich dospelých, jednu tretinu dospelých užívateľov uvádza Dánsko a Taliansko, menej ako jedného z desiatich uvádza Bulharsko, Maďarsko, Malta, Rumunsko a Turecko (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016). Užívanie tejto drogy sa rozšírilo v poslednej dobe aj medzi mladú populáciu vo veku 15–34 rokov (Melchior et al. 2008; Madianos et al. 1995). Vzory užívania marihuany sa uvádzajú príležitostné, pravidelné, ale aj závislé (Yörük, B. K., Yörük, C. E., 2011; Benschop, 2015; Chen et al., 2005). Odhaduje sa, že až 16,6 miliónov mladých Európanov vo veku 15–34 rokov (13,3 % z tejto vekovej skupiny) užilo marihuanu v poslednom roku a 9,6 miliónov mladých vo veku 15–24 rokov (16,4 % z tejto vekovej skupiny). Opäť rodová diferenciácia je značná – v pomere muži: ženy – 2:1. Ak sa pozrieme na vývoj užívania marihuany u mladej populácie z retrospektívneho hľadiska, v niektorých krajinách s vyso-

kou prevalenciou užívania tejto drogy bol zaznamenaný stabilný, resp. aj klesajúci vývoj. Avšak Francúzsko vykazuje po roku 2010 nárast výskytu užívania tejto drogy. Rovnako vo Fínsku, ktoré zaznamenávalo historicky nižšiu mieru prevalence tejto drogy v dlhodobom horizonte, bol zaznamenaný nárast prevalence smerujúci už k európskemu priemeru. Pomerne nízku úroveň prevalence si zachováva Švédsko, aj keď s evidovaným miernym nárastom počas posledného desaťročia. V Bulharsku bol do roku 2012 zreteľný rastúci trend, rovnako aj v Českej republike bol evidovaný v rokoch 2011–2014 nárast počtu užívateľov (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016). Z vyššie uvedených konzekventných faktov je zjavné, že trend v užívaní marihuany u mladých ľudí je alarmujúci. Nedávna európska štúdia mapujúca užívanie alkoholu a iných drog u školákov (ESPAD) zverejnená v roku 2011 poukázala, že marihuana tvorila najväčší podiel užívaných nelegálnych drog v skupine 15–16 ročných mladých ľudí (Hibell et al., 2012). Novšia štúdia Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) bola zameraná na prieskum u 15 ročných školákov realizovaný v rokoch 2013/2014, pričom bolo zistené, že marihuanu užíva 5 % dievčat a 7 % chlapcov vo Švédsku a 26 % dievčat a 30 % chlapcov vo Francúzsku (Inchley et al., 2016). Ak vezmeme do úvahy fakt, že približne 1 % dospelých populácie v Európe patrí medzi každodenných užívateľov marihuany (resp. takmer každodenných – čiže použili túto drogu 20 alebo viac dní v mesiaci), približne 60 % z nich je vo veku 15–34 rokov a viac ako ¾ mužov, sú z toho evidentné vzrastajúce nároky na prevenciu a liečbu od školských vekových kategórií. V súvislosti s liečbou závislosti získanej od užívania marihuany bol v európskej populácii zaznamenaný aj nárast užívateľov nastupujúcich liečbu – zo 45 000 v roku 2006 až na 69 000 v roku 2014. V tejto skupine populácie vzrástol počet každodenných užívateľov marihuany zo 46 % v roku 2006 na 54 % v roku 2014 (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2016). Príčin tohto javu môže byť viacero, súvisia jednak so zmenami v prevalencii užívania marihuany a jej intenzívneho využívania, dostupnosťou iných, viac škodlivých drog, so zvýšením dostupnosti liečby závislosti od marihuany a pod. (Wouters et al., 2010; Williams, Parker, 2001; Benschop et al., 2015).

● 2 DROGOVÁ ZÁVISLOSŤ U ŠTUDENTOV NA SLOVENSKU – VÝSLEDKY NÁRODNÝCH A MEDZINÁRODNÝCH PRIESKUMOV

Slovensko sa už dlhodobo zapája do európskych prieskumov súvisiacich s monitorovaním užívania alkoholu a iných drog u študentov stredných škôl. Jedným z nich je aj ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs), realizovaný v roku 2015 už šiestikrát. Jeho cieľom bolo získať porovnateľné informácie o užívaní legálnych a nelegálnych drog u európskej mládeže vo veku 16 rokov.

Na Slovensku sa tento prieskum hneď od začiatku vykonával u študentov všetkých ročníkov všetkých typov stredných škôl a po predĺžení povinnej školskej dochádzky aj v deviatych ročníkoch základných škôl. Okrem tohto prieskumu sa v štvorročných intervaloch (od roku 1994 do 2014) realizovali celonárodné školské prieskumy o tabaku, alkohole a drogách u žiakov druhého stupňa základných škôl (TAD1) a u študentov 1.–4. ročníka stredných škôl (TAD2). Výsledky všetkých troch prieskumov sú vyčerpávajúco zmapované v diele Nociara (2008; 2014; 2015). Z nich vyberáme aj viacero ďalších zaujímavých kvantitatívnych popisov o vývoji drogovej závislosti mladistvých na Slovensku. Z retrospektívnych údajov pri komparácii prieskumov TAD z rokov 2002–2006 sa okrem marihuany (+3,4 %), amfetamínov (+1,4 %) a extázy (+0,6 %) preukázala stagnácia alebo určitý pokles výskytu užívania ostatných nelegálnych drog počas života jedinca. Tento trend sa potvrdil v roku 2010 a prejavil sa aj v uvádzaných drogách. V školskom prieskume TAD2 bol zaznamenaný pokles výskytu užívania celého spektra nelegálnych drog v priebehu života. Zo súhrnu prieskumov TAD za roky 2006–2014 vyplýva jednoznačný trend poklesu v užívaní nelegálnych drog. V ostatných európskych krajinách sa tento trend prejavil už skôr (Hibell et al., 2009; Hibell et al., 2012). Môže to súvisieť aj s vývojovými zmenami v štruktúre užívaných drog, ktoré podporili predovšetkým nástup nových druhov syntetických drog, najmä rôznych syntetických kanabinoïdov, katinónov a pod.

Významné výsledky v riešení drogovej problematiky študentov priniesol aj už spomínaný prieskum ESPAD (za 20 rokov bolo spracovaných takmer 60 000 dotazníkov) realizovaný v roku 2015 s cieľom získania údajov o výskyte užívania drog u žiakov 9. tried základných škôl a vo štvrtých ročníkoch všetkých typov stredných škôl v SR, ako aj vytvorenia dátovej platformy pre medzinárodný benchmarking. Celkovo bolo vo vzorke ESPAD 2015 spolu 11 865 žiakov základných škôl a študentov stredných škôl. Klasifikačnými hľadiskami pri vyhodnocovaní dát boli výberové premenné: vek, pohlavie a typ škôl. Z početných výsledkov nás zaujal zistený nepriaznivý trend v pití alkoholu a vo fajčení cigariet u dievčat od 15 do 19 rokov. Dievčatá konzumujú viac legálnych aj nelegálnych drog ako ich rovesníčky pred 20 rokmi a zároveň užívajú o niečo menej drog ako chlapci, s výnimkou trankvilizérov a sedatív, či pitia alkoholu v kombinácii s tabletami. Taktiež bol zaznamenaný nárast v užívaní všetkých druhov legálnych a nelegálnych drog oproti roku 1995 až do roku 2007, najmä u marihuany, ako aj u syntetických drog. Pri týchto drogách bol zaznamenaný model šírenia ako pred rokom 2000 v prípade heroínu – prvotný nárast bol evidovaný najprv v hlavnom meste a neskôr bola pozorovaná stagnácia, sprevádzaná nárastom a komplementárnym šírením po celom Slovensku. Vo vekových kategóriách bol tiež zaznamenaný plynulý nárast konzumácie všetkých druhov drog až do roku 2007, v roku 2011

nastal pokles, resp. stabilizácia, ktorý pokračoval zasa od roku 2015 (výnimkou boli 15 roční v užívaní marihuany a 18 roční v užívaní pervitínu v roku 2015). Zaujímavé bolo v daných štúdiách aj skúmanie socio-ekonomických determinantov pôsobiacich na rozvoj drogovej závislosti u mladých ľudí. Nákladnejšie, resp. módne drogy, ako napr. kokaín, LSD, extáza, anabolické steroidy (Kokkevi et al., 2008) boli dominantnejšie u študentov veľmi spokojných s finančnou situáciou svojej rodiny, resp. u študentov z rodín s vyšším životným štandardom v porovnaní s ostatnými rodinami. Opačný prípad nastal u študentov veľmi nespokojných s finančnou situáciou rodiny, u ktorých bolo zaznamenané užívanie lacnejších, resp. tzv. „zdomácnených“ drog. Niektorí autori uvádzajú ako vplyvný činiteľ rozvoja drogovej závislosti u mladých ľudí aj úplnosť rodiny (napr. Bjarnason et al., 2003; Nešpor, 2000). Prieskumy z dvoch desaťročí v rámci projektu ESPAD poskytujú významný dôkaz toho, že ani stredoškólcovia z kompletnej rodiny neodolávali zmenám situácie v oblasti užívania drog. Avšak miera užívania legálnych aj nelegálnych drog bola u študentov z neúplných alebo pozmenených rodín vždy vyššia. Úplná rodina bola v tomto smere odolnejšia voči tlakom drogovej závislosti svojich detí. Nociar (2008) v rámci výsledkov skôr realizovaného výskumu ESPAD 2008 poukazuje aj na fakt, že asociálne správanie, agresia a aj šikanovanie, súbežne sledované s prostredím alebo typom školy, pohlavím a vekom, sú významnými determinantmi vplyvujúcimi na užívanie legálnej, či nelegálnej drogy. Významné je v tomto kontexte aj skúmanie a podchytenie tzv. vzorov a zvyklostí v užívaní drog u mladých ľudí (Melchior et al., 2008). Mnohé štúdie riešia aj problematiku zlegalizovania marihuany a kvantifikujú ich dopad na kontrolu a prevenciu drogovej závislosti u adolescentov a mladších dospelých, ktorí sú najzraniteľnejší, ako aj možnosť včasnej zachytnosti závislých mladých ľudí (Palamara et al., 2014; Kalant, 2016). Štúdia autorov Chen et al. (2005) poukazuje aj na vznik syndrómu počiatočnej závislosti u adolescentov do 24 mesiacov od prvého užívania marihuany. Mnoho autorov rieši aj sociálno-ekonomické dopady potenciálnej legalizácie marihuany. Legalizácia marihuany môže mať aj efekt následného vyššieho progresu v jej užívaní u adolescentov, ako to potvrdzujú Palamara et al. (2014) vo svojom výskume mapujúcom opätovné užívanie marihuany v prípade jej legalizácie. Mnohé štúdie riešia nastolené problémy súvisiace s elimináciou drogovej závislosti s implikáciami do politického rámca danej krajiny.

Aj napriek početným zahraničným štúdiám a vyčerpávajúcim výsledkom z významných slovenských monitoríngov v rámci TAD1, TAD2 a ESPAD (Nociar, 2008; 2014; 2015) môžeme konštatovať, že skúmaniu rozvoja drogovej závislosti u slovenských vysokoškolských študentov nebola doposiaľ venovaná adekvátna pozornosť. Je to spôsobené aj tým, že za zraniteľnejšiu a rizikovú skupinu sú považovaní

omnoho viac adolescenti, u ktorých včasné podchytenie, efektívna diagnostika a intervenčná liečba môže jednoznačne eliminovať rozvoj závislostí aj vo vyššom veku.

V kontexte vyššie uvedených konzekventných faktov sme sa rozhodli skúmať vybrané socio-ekonomické faktory súvisiace s rozvojom závislostí u študentov vysokých škôl denného štúdia na Slovensku a priniesť pohľad na významné motivátory v rozvoji drogovej závislosti aj v tejto špecifickej skupine dospelých mladých ľudí. Štúdie orientujúce sa na túto vekovú kategóriu a hlbšie štruktúrované socio-ekonomické determinanty rozvoja závislostí doposiaľ na Slovensku absentujú. Preto bolo našou ambíciou zamerať sa na túto populáciu mladých ľudí, ktorá ľahko podlieha vplyvu návykových látok aj z dôvodu, že štúdium predstavuje istú etapu života sprevádzanú vyššími stresmi, dlhodobším odlúčením od rodiny, vplyvmi súvisiacimi s koncentráciou rôznych skupín mladých ľudí s rôznymi návykmi, vzormi, napodobňovaním západných životných štýlov, vplyvmi globalizácie, ale aj zvýšeným stresovým a záťažovým prostredím súvisiacim so študijnými nárokmi a pod. Znalosť týchto faktorov a ich vplyvu na správanie sa mladých ľudí vo vzťahu k drogovej závislosti dopomôže tvorcom zdravotnej a sociálnej politiky pri tvorbe cieľných regionálnych zdravotných rozvojových plánov, pri tvorbe preventívnych programov, ich evaluácii, pri vytváraní centier protidrogovej závislosti v lokalitách so stúpajúcou prevalenciou a pod.

Hlavným cieľom príspevku bolo na základe vybraných výsledkov primárneho výskumu zistiť mieru a druh vplyvu socio-ekonomických premenných na užívanie marihuany a názory na riziká spojené s jej užívaním u slovenských vysokoškolských študentov.

● 2 / 1 Zber dát

Údaje pre naše analýzy boli získané prostredníctvom elektronického a písomného dopytovania prostredníctvom e-mailov a sociálnych sietí. Oslovení boli študenti zo slovenských vysokých škôl, ktorí prejavili záujem participovať vo výskume. Pri konštrukcii výskumného dotazníka sme sa inšpirovali screeningovým dotazníkom CAST (Legleye et al., 2007). Samotný výskumný dotazník bol rozdelený do troch častí. Prvá časť dotazníka obsahovala otázky o základných socio-ekonomických premenných (znakoch) respondentov (študentov). V nej sme sa pýtali študentov na: pohlavie; fakultu, na ktorej študuje; stupeň štúdia (bakalársky, magisterský a doktorandský); ročník štúdia (prvý až šiesty); úplnosť jeho rodiny; celkový mesačný príjem rodiny a využívanie práce, resp. brigádovania popri štúdiu. Druhá časť dotazníka bola zameraná na otázky o fajčení tabaku a marihuany a posledná časť bola venovaná otázkam alkoholizmu. Zber dát prebiehal od decembra 2015 do konca februára 2016. Približne 90 % dotazníkov bolo vyplnených v elektronickej forme, ostatné boli písomne vyplnené pri osobnom dotazovaní. Študentov sme upozornili, že dotazník je ano-

nymný a slúži výhradne na výskumné účely. Drogovej problematike boli venované tri otázky z druhej časti dotazníka. Prvá otázka: „Čo si myslíte, aké veľké riziko hazardu so svojím zdravím ľudia podstupujú, ak vykonávajú nasledujúce aktivity?“ sa zaoberala názorom na mieru rizika (žiadne, malé, mierne a veľké riziko) pri jednorazovom vyskúšaní marihuany, pri príležitostnom a pri pravidelnom užívaní marihuany. Ostatné dve otázky sa týkali skúseností s užívaním marihuany za posledný rok. Druhá otázka bola zameraná na prvotnú skúsenosť s marihuanou: „Vyskúšali ste už za posledných 12 mesiacov marihuanu?“ Pri kladnej odpovedi uvádzali respondenti odpovede na tretiu otázku: „Ak ste v predchádzajúcej otázke vyplnili áno, stalo sa Vám niečo z nasledujúcich vecí v priebehu posledných 12 mesiacov: fajčenie predpoludním, fajčenie osamote, problémy s pamäťou následkom fajčenia marihuany, nábádanie rodiny alebo priateľov k obmedzeniu alebo zastaveniu jej užívania, bezvýsledný pokus o obmedzenie fajčenia, problémy zapríčinené fajčením marihuany (incidenty a pod.)?“ Odpovede v tretej otázke boli odstupňované (nikdy, málokedy, občas, pomerne často, veľmi často).

● 2 / 2 Súbor

Dotazníkovým zberom dát sme pôvodne získali 775 vyplnených dotazníkov. Z nich bolo len šesť študentov externého štúdia. Ďalších deväť študentov vôbec neuviedlo formu štúdia. Tí boli vylúčení z ďalších analýz, podobne ako aj prípady nedostatočne vyplnených dotazníkov. Naš konečný výskumný súbor obsahoval údaje o 748 slovenských študentoch (290 mužov (38,8 %) a 458 žien (61,2 %)) vysokých škôl študujúcich v dennej forme štúdia (z toho bolo 290 mužov /38,8 %/ a 458 žien /61,2 %/). Zdravotnícky orientovanú fakultu (lekárska, farmaceutická a veterinárna) navštevuje 145 študentov (19,4 %) a iný typ fakulty (ekonomická, filozofická, lesnícka, matematicko-fyzikálna, pedagogická, právnická, prírodovedecká, technická, umelecká atď.) uviedlo 603 študentov (80,6 %). Bakalárske štúdium uviedlo 423 študentov (56,6 %), magisterské štúdium 315 študentov (42,1 %) a doktorandské 10 študentov (1,3 %). Pod magisterské štúdium sme zahrnuli odbory s ukončeným titulom: MUDr., JUDr., Mgr., RNDr., MVDr., Ing. atď. Spolu 580 študentov (77,5 %) pochádza z úplnej rodiny a 168 študentov (22,5 %) z neúplnej rodiny (žije len s matkou alebo otcom, rozvedení rodičia, sirota a pod.). Popri štúdiu si privyrába (brigáduje) približne polovica denných študentov (n=382; 51,1 %). Počty a podiely študentov respondentov v ostatných dvoch socio-ekonomických determinantoch (ročník štúdia a príjem rodiny) sú uvedené v *tabuľke 1 a 2*.

Ďalej uvádzame stručný popis použitých metód.

● 2 / 3 Štatistické metódy

Pri analýze získaných dát sme použili vybrané štatistické metódy: frekvenčné a kontingenčné tabuľky a deskriptívnu

Tabuľka 1 / Table 1

Frekvenčná tabuľka študentov podľa ročníka štúdia
Frequency table of students by year of study

Ročník	Počet	%	Validné (%)	Kumulatívne (%)
1	218	29,1	29,3	29,3
2	185	24,7	24,8	54,1
3	144	19,3	19,3	73,4
4	84	11,2	11,3	84,7
5	102	13,6	13,7	98,4
6	12	1,6	1,6	100,0
Spolu	745	99,6	100,0	
Chýbajúce	3	0,4		
Spolu	748	100,0		

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

Tabuľka 2 / Table 2

Frekvenčná tabuľka študentov podľa príjmu rodiny
Frequency table of students by family income

Príjem rodiny	Počet	%	Validné (%)	Kumulatívne (%)
Do 500 Eur	43	5,7	5,8	5,8
501–900 Eur	228	30,5	30,7	36,5
901–1 300 Eur	233	31,1	31,4	67,9
Viac ako 1 300 Eur	238	31,8	32,1	100,0
Spolu	742	99,2	100,0	
Chýbajúce	6	0,8		
Spolu	748	100,0		

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

štatistiku. Všetky štatistické výstupy boli realizované v štatistickom programe IBM SPSS, verzia 19. Pri kontingenčných tabuľkách sme využívali Fisherov test, ktorému vyhovujú aj malé početnosti. Pri poradových premenných (stupeň štúdia, ročník štúdia, príjem rodiny) sme použili aj Spearmanov korelačný koeficient závislosti ordinálnych premenných. Ak bol Fisherov test významný, potom sme použili „z“ test porovnania podielu dvojíc stĺpcov medzi sebou (upravený Bonferroniho korekciou) podľa sledovaných socio-ekonomických premenných. Pre zistenie vplyvu sledovaných socio-ekonomických determinantov (premenných) na prevalenciu užívania marihuany a názory na riziká spojené s jej užívaním sme formulovali nasledovné výskumné hypotézy:

1/ Muži majú vyššiu prevalenciu užívania marihuany ako ženy.

2/ Študenti zo zdravotnícky orientovaných fakúlt majú menšiu prevalenciu užívania marihuany.

3/ Študenti z magisterského stupňa štúdia majú vyššiu prevalenciu užívania marihuany ako študenti bakalárskeho stupňa štúdia.

4/ Študenti z vyšších ročníkov majú vyššiu prevalenciu užívania marihuany ako z nižších ročníkov.

5/ Študenti z úplných rodín majú menšiu prevalenciu užívania marihuany ako študenti z neúplných rodín.

6/ Študenti z rodín s vyšším príjmom majú vyššiu prevalenciu užívania marihuany.

7/ Pracujúci študenti majú menšiu prevalenciu užívania marihuany ako nepracujúci študenti.

Analogické výskumné hypotézy sa dajú formulovať aj k potenciálnemu vzťahu socio-ekonomických premenných na názory na riziká spojené s užívaním marihuany, napr. prvá hypotéza by bola: muži majú liberálnejší názor na riziká spojené s užívaním marihuany a pod. To samozrejme platí za predpokladu, že názory respondenta na riziká spojené s užívaním marihuany sú v súlade s jej skutočným užívaním u daného respondenta, čo nemusí byť vždy pravda (myslenie

Tabuľka 3 / Table 3

Kontingenčná tabuľka závislosti názoru zdravotného rizika jednorazového vyskúšania marihuany, príležitostného fajčenia marihuany a pravidelného fajčenia marihuany od pohlavia

Contingency table of gender-specific differences in perceived health risks of one-off, occasional, and regular marijuana use

		Pohlavie		Spolu	
		Muž	Žena		
Vyskúšanie marihuany raz alebo dvakrát	Žiadne riziko		144	179	323
		%	50,50	39,90	44,00
	Malé riziko		106	158	264
		%	37,20	35,20	36,00
	Mierne riziko		24	68	92
		%	8,40	15,10	12,50
	Veľké riziko		11	44	55
		%	3,90	9,80	7,50
Spolu		285	449	734	
Fajčenie marihuany príležitostne	Žiadne riziko		65	61	126
		%	23,00	13,60	17,20
	Malé riziko		97	133	230
		%	34,30	29,60	31,40
	Mierne riziko		81	155	236
		%	28,60	34,50	32,20
	Veľké riziko		40	100	140
		%	14,10	22,30	19,10
Spolu		283	449	732	
Fajčenie marihuany pravidelne	Žiadne riziko		8	9	17
		%	2,80	2,00	2,30
	Malé riziko		37	39	76
		%	13,10	8,70	10,40
	Mierne riziko		94	102	196
		%	33,30	22,70	26,80
	Veľké riziko		143	300	443
		%	50,70	66,70	60,50
Spolu		282	450	732	

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

nemúsi byť v súlade s konaním jedinca). Časť ľudí, ktorí sú závislí od akejkoľvek psychoaktívnej látky, si uvedomuje škodlivosť jej užívania, ale „nemôže inak“.

● 2 / 4 Výsledky

V tejto časti príspevku uvádzame výsledky našich analýz vplyvu vybraných socio-ekonomických premenných na užívanie marihuany a na názory na riziká jej užívania. Ďalej uvádzame štatisticky významné kontingenčné tabuľky závislosti troch otázok týkajúcich sa užívania marihuany od socio-ekonomických premenných. Po riadkoch tabuliek sú zobrazené otázky, po stĺpcoch potenciálne vplyvné socio-eko-

nomické premenné. Okrem absolútnych počtov odpovedí sú v nich aj stĺpcové podiely. Prvá otázka obsahuje tri podotázky, druhá jednu a tretia šesť podotázok. Získali sme 10 možných kontingenčných tabuliek závislostí od každej socio-ekonomickej premennej.

2 / 4 / 1 Vplyv pohlavia

Pohlavie študenta vychádza ako najčastejšie signifikantný socio-ekonomický znak. Z desiatich možných skúmaných závislostí je šesť významných. *Tabuľka 3* obsahuje kontingenčnú tabuľku závislosti názoru na mieru rizika (žiadne, malé, mierne a veľké riziko) pri jednorazovom, príležitost-

Tabuľka 4 / Table 4

Kontingenčná tabuľka závislosti vyskúšania marihuany a užívania marihuany predpoludním od pohlavia za posledný rok
Contingency table of gender-specific differences in last-year marijuana use and marijuana use before noon

		Pohlavie		Spolu	
		Muž	Žena		
Vyskúšali ste už za posledný rok marihuany?	Áno		130	132	262
		% Pohlavie	44,8	28,8	35,0
	Nie		160	326	486
		% Pohlavie	55,2	71,2	65,0
Spolu			290	458	748
Fajčil ste marihuany predpoludním	Nikdy		84	99	183
		% Pohlavie	64,6	75,0	69,8
	Málokedy		34	16	50
		% Pohlavie	26,2	12,1	19,1
	Občas		8	14	22
		% zPohlavie	6,2	10,6	8,4
	Pomerne často		0	3	3
		% Pohlavie	0,0	2,3	1,1
Veľmi často		4	0	4	
	% Pohlavie	3,1	0,0	1,5	
Spolu			130	132	262

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

nom a pravidelnom užívaní marihuany (prvá otázka) od pohlavia študenta. Pri názore na jednorazové vyskúšanie marihuany je Fisherov test významný ($p < 0,001$), preto chceme zistiť, ktoré stĺpcové podiely sa navzájom odlišujú. Zo štyroch možných porovnaní podielov sú tri významné:

- významne vyšší podiel mužov ($144/285 = 50,5\%$) si myslí, že vyskúšanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so ženami ($179/449 = 39,9\%$);
- významne nižší podiel mužov ($24/285 = 8,4\%$) si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje mierne riziko v porovnaní so ženami ($68/449 = 15,1\%$);
- významne nižší podiel mužov ($11/285 = 3,9\%$) si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje veľké riziko v porovnaní so ženami ($44/449 = 9,8\%$).

Aj pri názore na príležitostné užívanie marihuany je Fisherov test významný ($p = 0,001$). Rozdiel podielov je významný v dvoch prípadoch:

- významne vyšší podiel mužov ($65/283 = 23,0\%$) si myslí, že príležitostné užívanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so ženami ($61/449 = 13,6\%$);
- významne nižší podiel mužov ($40/283 = 14,1\%$) si myslí, že príležitostné užívanie marihuany predstavuje veľké riziko v porovnaní so ženami ($100/449 = 22,3\%$).

Podobne je to aj pri názore pri pravidelnom užívaní marihuany ($p = 0,001$). Rozdiel podielov je významný v dvoch prípadoch:

- významne vyšší podiel mužov ($94/282 = 33,3\%$) si myslí, že pravidelné užívanie marihuany predstavuje mierne riziko v porovnaní so ženami ($102/450 = 22,7\%$);
- významne nižší podiel mužov ($143/282 = 50,7\%$) si myslí, že pravidelné užívanie marihuany predstavuje veľké riziko v porovnaní so ženami ($300/450 = 66,7\%$).

Z posledného výsledku vyplýva alarmujúci údaj – polovica mužov a tretina žien si myslí, že pravidelné užívanie marihuany nepredstavuje veľké riziko.

Vzťah druhej otázky: „Vyskúšali ste už za posledných 12 mesiacov marihuany?“ s pohlavím je tiež významný (tabuľka 4, $p < 0,001$). Príčinou významnosti je významne vyšší podiel mužov, ktorí vyskúšali marihuany, voči ženám ($130/290 = 44,8\%$ vs. $132/458 = 28,8\%$). To znamená, že polovica denných študentov-mužov užila marihuany za posledný rok. U žien-študentiek je to „len“ tretina. Ako sme už uviedli, tretia otázka sa týkala problémov spojených s užívaním marihuany v poslednom roku: fajčenie predpoludním, fajčenie osamote, problémy s pamäťou následkom fajčenia marihuany, nabádanie rodiny alebo priateľov k obmedzeniu alebo zastaveniu jej užívania, bezvýsledný pokus o obmedzenie fajčenia, problémy zapríčinené fajčením marihuany. Odpovede boli odstupňované (nikdy, málokedy, občas, pomerne často, veľmi často). Zo šiestich zvolených problémov bol významný vplyv pohlavia pri prvom probléme – fajčenie predpoludním ($p = 0,001$). Príčinou význam-

Tabuľka 5 / Table 5

Kontingenčná tabuľka závislosti názoru zdravotného rizika vyskúšania marihuany, príležitostného fajčenia a pravidelného fajčenia marihuany od typu fakulty
Contingency table of faculty-specific differences in perceived health risks posed by one-off, occasional, and regular marijuana use

			Typ fakulty		Spolu
			Zdravotnícka	Iná	
Vyskúšanie marihuany raz alebo dvakrát	Žiadne riziko		45	278	323
		%	31,5	47,0	44,0
	Malé riziko		56	208	264
		%	39,2	35,2	36,0
	Mierne riziko		20	72	92
		%	14,0	12,2	12,5
	Veľké riziko		22	33	55
		%	15,4	5,6	7,5
Spolu			143	591	734
Fajčenie marihuany príležitostne	Žiadne riziko		12	114	126
		%	8,3	19,4	17,2
	Malé riziko		38	192	230
		%	26,4	32,7	31,4
	Mierne riziko		49	187	236
		%	34,0	31,8	32,2
	Veľké riziko		45	95	140
		%	31,3	16,2	19,1
Spolu			144	588	732
Fajčenie marihuany pravidelne	Žiadne riziko		1	16	17
		%	0,7	2,7	2,3
	Malé riziko		6	70	76
		%	4,2	11,9	10,4
	Mierne riziko		32	164	196
		%	22,2	27,9	26,8
	Veľké riziko		105	338	443
		%	72,9	57,5	60,5
Spolu			144	588	732

Zdroj: vlastné spracovanie
 Source: original study data

nosti je významne vyšší podiel mužov, ktorí ju málokedy fajčili predpoludním v porovnaní so ženami (34/130 = 26,2 % vs. 16/132 = 12,1 %). Výstup z SPSS v tabuľke síce signalizuje významný rozdiel aj v podieloch 4/130 vs. 0/132 (odpoveď – veľmi často), ale daný test je založený okrem iného na predpoklade ani príliš malých, ani príliš veľkých testovaných podielov. Pri použití presného testu na základe hypergeometrického rozdelenia je rozdiel medzi podielmi na hranici významnosti ($p=0,0592$). To znamená, že z tých študentov-mužov, ktorí užili marihuanu za posledný rok, až dve tretiny ju užili aspoň raz predpoludním.

2 / 4 / 2 Vplyv štúdia na zdravotnícky orientovanej fakulte

Za zdravotnícky orientovanú fakultu sme považovali lekársku, farmaceutickú alebo veterinárnu fakultu. Všetky ostatné sme zahrnuli do druhej skupiny. Vplyv zdravotnícky orientovaných fakúlt sa prejavuje podobne ako vplyv ženského pohlavia. Z desiatich možných skúmaných závislostí sú štyri významné. V otázke na riziko pri jednorazovom vyskúšaní marihuany je Fisherov test významný (tabuľka 5; $p<0,001$): významne nižší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách (45/143 = 31,5 %) si myslí, že vyskúšanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so študentmi z iných fakúlt (278/591 = 47,0 %). Oproti

Tabuľka 6 / Table 6

Kontingenčná tabuľka závislosti vyskúšania marihuany od typu fakulty za posledný rok
Contingency table of faculty-specific differences in last-year marijuana use

		Typ fakulty		Spolu	
		Zdravotnícka	Iná		
Vyskúšali ste už za posledný rok marihuany?	Áno		36	226	262
		%	24,8	37,5	35,0
	Nie		109	377	486
		%	75,2	62,5	65,0
Spolu			145	603	748

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

tomu významne vyšší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje veľké riziko ((22/143 = 15,4 %) vs. 33/591 = 5,6 %). Pri názore na riziko príležitostného užívania marihuany je výsledok testu podobný. Fisherov test je významný ($p < 0,001$): významne nižší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách (12/144 = 8,3 %) si myslí, že vyskúšanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so študentmi z iných fakúlt (114/588 = 19,4 %). Významne vyšší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje veľké riziko (45/144 = 31,3 % vs. 95/588 = 16,2 %). Aj pri názore na riziko pravidelného užívania marihuany od typu fakulty je výsledok testu podobný ($p < 0,001$): významne nižší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách (6/144 = 4,2 %) si myslí, že pravidelné užívanie marihuany predstavuje malé riziko v porovnaní so študentmi z iných fakúlt (70/588 = 11,9 %); významne vyšší podiel študentov na zdravotnícky orientovaných fakultách si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje veľké riziko (105/144 = 72,9 %) vs. 338/588 = 57,5 %).

Vzťah užívania marihuany za posledný rok s typom fakulty tiež vyšiel signifikantne (tabuľka 6; $p < 0,001$). Príčinou významnosti je významne nižší podiel študentov zdravotnícky orientovaných fakúlt (36/145 = 24,8 % vs. 226/603 = 37,5 %). Môžeme konštatovať, že štvrtina študentov zdravotnícky orientovaných fakúlt vyskúšala marihuanu za posledný rok. U študentov iných fakúlt je to cca 40 %.

2 / 4 / 3 Vplyv stupňa štúdia

Stupeň štúdia (bakalársky, magisterský alebo doktorandský) má vplyv na názor na mieru rizika pri príležitostnom užívaní marihuany. Fisherov test je významný (tabuľka 7; $p = 0,004$). Príčina významnosti je v signifikantne vyššom podiele študentov bakalárskeho štúdia, ktorí si myslia, že príležitostné užívanie marihuany nemá žiadne riziko, v porovnaní so študentmi magisterskeho štúdia (87/410 = 21,2 % vs. 37/312 = 11,9 %). Študenti magisterskeho štú-

dia sú opatrnejší pri posudzovaní miery rizika príležitostného užívania marihuany. Stupeň štúdia má vplyv aj na názor na mieru rizika pri pravidelnom užívaní marihuany. Fisherov test je významný ($p = 0,007$). Príčina významnosti je opäť v signifikantne odlišných podieloch medzi študentmi bakalárskeho a magisterskeho štúdia, ale tentoraz v prisúdení mierneho a veľkého rizika pravidelnému užívaniu marihuany. Signifikantne vyšší podiel študentov bakalárskeho štúdia si myslí, že pravidelné užívanie marihuany znamená mierne riziko (126/414 = 30,4 %) v porovnaní so študentmi magisterskeho štúdia (67/308 = 21,8 %). Naopak nižší podiel študentov bakalárskeho štúdia si myslí, že pravidelné užívanie marihuany znamená veľké riziko (226/414 = 54,6 % vs. 210/308 = 68,2 %). Študenti magisterskeho štúdia sú ostražitejší pri posudzovaní miery rizika pravidelného užívania marihuany. Znamená to, že približne polovica študentov bakalárskeho štúdia si myslí, že pravidelné užívanie marihuany nepredstavuje veľké riziko.

2 / 4 / 4 Vplyv úplnosti rodiny

V našom súbore 580 študentov denného štúdia (77,5 %) pochádza z úplnej rodiny a 168 študentov (22,5 %) z neúplnej rodiny (žije len s matkou alebo otcom, rozvedení rodičia, sirota a pod.). Typ rodiny sa významne prejavil v troch prípadoch (tabuľka 8). Prvý prípad bol pri otázke na riziko pri jednorazovom vyskúšaní marihuany ($p = 0,007$):

- významne nižší podiel študentov z úplnej rodiny (235/570 = 41,2 %) si myslí, že vyskúšanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so študentmi z neúplných rodín (88/164 = 53,7 %);
- naopak, významne vyšší podiel študentov z úplnej rodiny (50/570 = 8,8 %) si myslí, že vyskúšanie marihuany predstavuje veľké riziko v porovnaní so študentmi z neúplných rodín (5/164 = 3,0 %).

Z uvedeného je zreteľný vplyv lepšej informovanosti o drogovej problematike u študentov z úplných rodín. Druhý prípad sa týkal rizika pri príležitostnom užívaní marihuany ($p = 0,028$): významne nižší podiel študentov z úplnej

Tabuľka 7 / Table 7

Kontingenčná tabuľka závislosti názoru zdravotného rizika príležitostného a pravidelného užívania marihuany od stupňa štúdia
Contingency table of study level-specific differences in perceived health risks posed by occasional and regular marijuana use

		Stupeň štúdia			Spolu	
		Bc.	Mgr.	Ph.D.		
Fajčenie marihuany príležitostne	Žiadne riziko		87	37	2	126
		%	21,2	11,9	20,0	17,2
	Malé riziko		137	91	2	230
		%	33,4	29,2	20,0	31,4
	Mierne riziko		119	113	4	236
		%	29,0	36,2	40,0	32,2
	Veľké riziko		67	71	2	140
		%	16,3	22,8	20,0	19,1
Spolu		410	312	10	732	
Fajčenie marihuany pravidelne	Žiadne riziko		14	3	0	17
		%	3,4	1,0	0,0	2,3
	Malé riziko		48	28	0	76
		%	11,6	9,1	0,0	10,4
	Mierne riziko		126	67	3	196
		%	30,4	21,8	30,0	26,8
	Veľké riziko		226	210	7	443
		%	54,6	68,2	70,0	60,5
Spolu		414	308	10	732	

Zdroj: vlastné spracovanie
 Source: original study data

rodiny (88/569 = 15,5 %) si myslí, že príležitostné užívanie marihuany nepredstavuje žiadne riziko v porovnaní so študentmi z neúplných rodín (38/163 = 23,3 %).

Vplyv úplnosti rodiny sa prejavuje aj v názore na mieru rizika pri pravidelnom užívaní marihuany ($p=0,024$): významne vyšší podiel študentov z úplnej rodiny (359/569 = 63,1 %) si myslí, že pravidelné užívanie marihuany predstavuje veľké riziko v porovnaní so študentmi z neúplných rodín (84/163 = 51,5 %). Približne polovica študentov z neúplných rodín si myslí, že pravidelné užívanie marihuany neznamená veľké riziko.

Vplyv ročníka štúdia na užívanie marihuany nevyšiel významný ani v jednom prípade. Vplyv príjmu rodiny a zamestnania študenta popri dennom štúdiu je na hranici významnosti a je aj celkovo otázný z hľadiska interpretácie. Vplyv ročníka štúdia sa ukázal ako nevýznamný. Preto kontingenčné tabuľky vzťahu odpovedí z oblastí užívania marihuany k týmto socio-ekonomickým premenným (príjem rodiny, zamestnanie študenta, ročník štúdia) neuvádzame.

● 3 ZÁVER

Podľa prieskumov si na Slovensku prvenstvo medzi nelegálnymi drogami vo všeobecnej populácii a najmä v mladších vekových kategóriách udržiava marihuana (súhrn

Výročnej správy NMCD o stave drogovej problematiky v roku 2015, 2016). Rozšírenosť užívania marihuany je v posledných rokoch stabilizovaná, ale neustále vysoká. Z výsledkov najnovšieho národného školského prieskumu Tabak-alkohol-drogy (TAD 2014), získaných z monitoringu 5436 žiakov vo veku 11–14 rokov (TAD1) a 4908 stredoškolákov vo veku 15–19 rokov (TAD2) má skúsenosť s marihuanou až 2,3 % žiakov základných škôl (11–14 rokov) a 27,4 % stredoškolákov. Tieto miery prevalence sa presúvajú s vekom aj do skupín vysokoškolských študentov a determinujú istou mierou aj výsledky nášho výskumu.

Cieľom nášho výskumu bolo analyzovať a zhodnotiť vplyv vybraných socio-ekonomických premenných (pohlavie; fakulta; stupeň štúdia, ročník štúdia, úplnosť rodiny študenta, celkový mesačný príjem rodiny a práca, resp. brigádovanie, študenta popri štúdiu) na reálny stav v užívaní marihuany a názory na jej užívanie u vysokoškolských študentov denného štúdia na Slovensku. Z analyzovaných socio-ekonomických premenných vyplýva, že pohlavie má najväčší vplyv na užívanie marihuany, ako aj na názory na jej užívanie u študentov denného vysokoškolského štúdia na Slovensku. Z desiatich testovaných otázok bol vplyv pohlavia významný v piatich prípadoch. Na základe našich výsledkov môžeme konštatovať, že celkovo sú študentky

Tabuľka 8 / Table 8

Kontingenčná tabuľka závislosti názoru zdravotného rizika jednorazového vyskúšania, príležitostného užívania a pravidelného užívania marihuany od úplnosti rodiny
Contingency table of family status-specific differences in perceived health risks posed by one-off, occasional, and regular marijuana use

			Typ rodiny		Spolu	
			Úplná	Neúplná		
Vyskúšanie marihuany raz alebo dvakrát	Žiadne riziko		235	88	323	
		%	41,2	53,7	44,0	
	Malé riziko		209	55	264	
		%	36,7	33,5	36,0	
	Mierne riziko		76	16	92	
		%	13,3	9,8	12,5	
	Veľké riziko		50	5	55	
		%	8,8	3,0	7,5	
	Spolu			570	164	734
	Fajčenie marihuany príležitostne	Žiadne riziko		88	38	126
%			15,5	23,3	17,2	
Malé riziko			173	57	230	
		%	30,4	35,0	31,4	
Mierne riziko			192	44	236	
		%	33,7	27,0	32,2	
Veľké riziko			116	24	140	
		%	20,4	14,7	19,1	
Spolu			569	163	732	
Fajčenie marihuany pravidelne		Žiadne riziko		10	7	17
	%		1,8	4,3	2,3	
	Malé riziko		57	19	76	
		%	10,0	11,7	10,4	
	Mierne riziko		143	53	196	
		%	25,1	32,5	26,8	
	Veľké riziko		359	84	443	
		%	63,1	51,5	60,5	
	Spolu			569	163	732

Zdroj: vlastné spracovanie

Source: original study data

denného štúdia v porovnaní so študentmi tohto štúdia opatrnejšie nielen pri názoroch na mieru rizika pri užívaní marihuany, ale aj pri jej skutočnom vyskúšaní za posledný rok (28,8 % študentiek vs. 44,8 % študentov). Intervaly spoľahlivosti (na hladine 95 %) užívania marihuany za posledný rok sú pre študentky denného štúdia od 24,7 % do 33,2 %. U študentov je interval od 39,0 % do 50,8 %. Nemôžeme vylúčiť, že v skutočnosti až tretina študentiek denného štúdia a až polovica študentov denného štúdia užívala marihuanu v poslednom roku aspoň raz. Rozdiel medzi pohlaviami je aj v užívaní marihuany predpoludním za posledný rok (25,0 % študentky vs. 35,4 % študenti). Druhou najviac vplyvnou premennou je typ fakulty (zdravotnícky orientovaná vs. os-

tatné). Jej vplyv sa prejavil v štyroch otázkach. Študenti zdravotnícky orientovaných fakúlt sú opatrnejší v názoroch na riziko užívania marihuany aj v jej reálnom užívaní za posledný rok (24,8 % zdravotnícky orientovaná fakulta vs. 37,5 % iná fakulta). Intervaly spoľahlivosti (na hladine 95 %) užívania marihuany za posledný rok sú pre študentov zdravotnícky orientovaných fakúlt od 18,0 % do 32,7 %. U študentov iných fakúlt je interval od 33,6 % do 41,5 %. V závislosti od stupňa štúdia sa (podobne ako pri type fakulty) ukázali študenti magisterského stupňa štúdia opatrnejší v prístupe k drogám v porovnaní so študentmi bakalárskeho štúdia. Na základe našich analýz môžeme konštatovať, že pozitívny vplyv na riziko užívania marihuany

a názory na riziká spojené s jej užívaním pre slovenských vysokoškolských študentov denného štúdia má z hľadiska ochrany pred ňou ženské pohlavie, štúdiom na zdravotnícky orientovaných fakultách, magisterský stupeň štúdia a úplná rodina študenta. Vplyv ostatných socio-ekonomických premenných (príjem rodiny, zamestnanie študenta, ročník štúdia) je relatívne zanedbateľný.

Výsledky našich analýz predstavujú významnú platformu pre tvorbu cielených regionálnych a národných preventívnych programov, pre vzdelávacie, zdravotné a sociálne systémy, ako aj pre tvorcov viacerých politík. Koncepcie preventívnych programov musia vychádzať predovšetkým z aktuálnych a relevantných analýz, ktoré by mali byť súčasťou monitorovacích a evaluačných systémov v procese eliminácie rozvoja drogových závislostí mladej populácie. Vzhľadom na prípravu modifikovaného strategického rámca slovenského zdravotníctva predpokladáme v budúcnosti efektívnejšie riešenie otázok prevencie užívania nelegálnych drog u mladej slovenskej populácii neustálym apelom a podpornými aktivitami výskumných a odborných tímov smerujúcimi k vyššej aktivizácii kompetentných orgánov pri riešení tejto problematiky.

Úloha autorov: Beáta Gavurová iniciovala vznik výskumu a manuskriptu. Beáta Gavurová a Samuel Koróny navrhli dizajn štúdie, vykonali zber dát, literárnu rešeršu, analýzu a interpretáciu dát. Miroslav Barták sa podieľal na interpretácii dát, literárnej rešerši a na príprave manuskriptu. Všetci autori prispeli k vzniku článku a schválili konečnú podobu manuskriptu.

Konflikt záujmov: Bez konfliktu záujmov.

The role of the authors: Beáta Gavurová initiated the research and the manuscript. Beáta Gavurová and Samuel Koróny designed the study, collected and interpreted the data, and performed the literature search. Miroslav Barták was involved in the data interpretation, literature search, and the drafting of the manuscript. All the authors contributed to the article and approved the final version of the manuscript.

Conflict of interest: No conflict of interest.

LITERATÚRA / REFERENCES

- Bjarnason, T., Davidaviciene, A. G., Miller, P., Nociar, A., Pavlakis, A., Stegar, E. (2003). Family structure and adolescent cigarette smoking in eleven European countries. *Addiction*, 98, 2003, 6, 815–824.
- Benschop, A. et al. (2015). Reliability and validity of the Marijuana Motives Measure among young adult frequent cannabis users and associations with cannabis dependence. *Addictive Behaviors*, 40: 91–95, DOI: 10.1016/j.addbeh.2014.09.003.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2016). *European drug report 2016: Trends and developments*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gavurová, B. (2016). *Analysis of regional disparities of development in the number of drug addicted and its importance for health policy of Slovakia*. SGEM 2016. Sofia: STEF92 Technology, Ltd., 2016, pp. 129–140.
- Hibell, B. et al. (2009). *The 2007 ESPAD Report. Substance use among students in 35 European countries*. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs. Stockholm: Modintryckoffset AB.
- Hibell, B. et al. (2012). *The 2011 ESPAD Report. Substance use among students in 36 European countries*. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs. Stockholm, Modintryckoffset AB.
- Inchley, J., Currie, D., Young, T., Samdal, O., Torsheim, T., Augustson, L., Mathison, F., Aleman-Diaz, A., Molcho, M., Weber, M., Barnekow, V. (2016). *Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being*. Health Behaviour in school-aged children (HBSC) Study. International Report from the 2013/2014 Survey. 276 s.
- Kokkevi, A., Fotiou, A., Chileva, A., Nociar, A., Miller, P. (2008). Daily exercise and anabolic steroids use in adolescents: A cross-national European study. *Substance Use and Misuse*, 43, 14, 2053–2065.
- Chen, Ch., O'Brien, M. S., Anthony, J. C. (2005). Who becomes cannabis dependent soon after onset of use? Epidemiological evidence from the United States: 2000–2001. *Drug and Alcohol Dependence*, 79: 11–22, DOI: 10.1016/j.drugalcdep.2004.11.014.
- Kalant, K. (2016). A critique of cannabis legalization proposals in Canada. *International Journal of Drug Policy*, 34: 5–10, DOI: 10.1016/j.drugpo.2016.05.002.
- Legleye S., Karila L. et al. (2007). Validation of the CAST, a general population Cannabis abuse screening test. *Journal of Substance Use*, 12(4), 233–242.
- Madianos, M. G., Gefou-Madianou, D., Stefanis, C. N. (1995). The epidemiology of illicit and licit drug use in Greece: a nationwide general population survey. *Ear Psychiatry*, 10: 175–182.
- Meil, W. M. et al. (2016). Sensation seeking and executive deficits in relation to alcohol, tobacco, and marijuana use frequency among university students: Value of ecologically based measures. *Addictive Behaviors*, 62: 135–144, DOI: 10.1016/j.addbeh.2016.06.014.
- Melchior, M. et al. (2008). High prevalence rates of tobacco, alcohol and drug use in adolescents and young adults in France: Results from the GAZEL Youth study. *Addictive Behaviors*, 33: 122–133, DOI: 10.1016/j.addbeh.2007.09.009.
- Národné monitorovacie centrum pre drogy. (2015). *Stav drogovej problematiky na Slovensku*. Súhrn Výročnej správy NMCD o stave drogovej problematiky v roku 2014 (Ed.) Eleonora Kastelová. Vydavateľ: EQUILIBRIA, vydanie prvé, 2015, p. 28.
- Národné monitorovacie centrum pre drogy. (2016). *Stav drogovej problematiky na Slovensku*. Súhrn Výročnej správy NMCD o stave drogovej problematiky v roku 2015 (Ed.) Eleonora Kastelová. Vydavateľ: EQUILIBRIA, vydanie prvé, 2016, p. 40.
- Nociar, A. (2014). *Správa z prieskumu TAD u žiakov ZŠ, študentov SŠ a ich učiteľov v roku 2014*. Bratislava: VÚDPaP.
- Nociar, A. (2008). *Age, gender and substance use in relation to violence at primary and secondary schools in Slovakia. 4th world conference: Violence in school and public policies*. Lisbon. Book of abstracts.
- Nociar, A. (2015). *Európsky školský prieskum o alkohole a iných drogách (ESPAD) v SR za rok 2015*. Záverečná správa. Bratislava: VÚDPaP.

-
- Nešpor, K. (2000). *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-831-7.
 - Palamara, J. J., Ompad, D. C., Petkova, E. (2014). Correlates of intentions to use cannabis among US high school seniors. *International Journal of Drug Policy*, 25: 424–435, DOI: 10.1016/j.drugpo.2014.01.017.
 - Sopko, J. (2016). *Ekonomická kvantifikácia dopadov fajčenia a alkoholizmu na systém zdravotníctva*. Záverečná práca. Ekonomická fakulta TUKE, Košice.
 - Williams, L., Parker, H. (2001). Alcohol, cannabis, ecstasy and cocaine: drugs of reasoned choice amongst young adult recreational drug users in England. *International Journal of Drug Policy*, 12: 397–413.
 - Wouters, M., Benschop, A., Korf, D. J. (2010). Local politics and retail cannabis markets: The case of the Dutch coffeeshops. *International Journal of Drug Policy*, 21: 315–320, DOI: 10.1016/j.drugpo.2010.01.003.
 - Yörük, B. K., Yörük, C. E. (2011). The impact of minimum legal drinking age laws on alcohol consumption, smoking, and marijuana use: Evidence from a regression discontinuity design using exact date of birth. *Journal of Health Economics*, 30: 740–752, DOI: 10.1016/j.jhealeco.2011.05.010.